

Velayetin Kaldırılmasında Çocuğun Üstün Yararı İlkesinin Rolünün İncelenmesi¹

Songül Serap BAKIRCI HEPVAR²

ÖZ

Bu çalışma, Türk Medeni Kanunu'nda (TMK) düzenlenen ve en ağır koruma tedbiri olan velayetin kaldırılması müessesesinde çocuğun üstün yararı ilkesinin oynadığı merkezi ve belirleyici rolü incelemektedir. Velayet, modern hukukta ebeveynin bir egemenlik hakkı olmaktan ziyade, çocuğun korunmasını amaçlayan ve kamu düzenine ilişkin temel bir yükümlülük olarak kabul edilmiştir. Çocuğun üstün yararı ilkesi, velayetin kapsamını sınırlayan ve alınacak her türlü müdahale tedbirine hukuki zemin hazırlayan temel ilkedir. TMK m. 348'de düzenlenen velayetin kaldırılması, ebeveyni cezalandırmayı değil, çocuğu ihmal, istismar, hastalık veya deneyimsizlik gibi tehlikelerden korumayı hedefler. Bu koruma amacı gereği, velayet görevinin gereği gibi yerine getirilememesi hâlinde ebeveynin kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın velayet kaldırılabilir. Hâkimin karar verme sürecinde, çocuğun yararı ile ebeveynin çıkarları çatıştığında mutlak suretle çocuğun menfaati esas alınmalı, kararların ölçülülük ve orantılılık ilkeleri çerçevesinde, daima son çare olarak uygulanması zorunludur. Ayrıca, idrak çağındaki çocuğun görüşünün alınması ve kararların pedagoğ veya psikoloğ gibi uzman desteğiyle verilmesi, çocuğun üstün yararının tam olarak tespitinde hayati öneme sahiptir. Velayetin kaldırılmasına rağmen, soybağı ilişkisi devam ettiği için nafaka yükümlülüğü ve çocuğun yararı aksini gerektirmediği sürece kişisel ilişki kurma hakkı devam etmektedir. Makale, uygulamadaki sorunlara dikkat çekerek bu hayati koruma tedbirinin amacına ulaşabilmesi için titiz bir araştırmanın gerekliliğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Velayet, Velayetin Kaldırılması, Çocuğun Üstün Yararı, Türk Medeni Kanunu, Koruma Tedbiri.

¹ İşbu makale, İstanbul Ticaret Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında hazırlanan "Velayetin Kaldırılması" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

² Avukat, İstanbul Ticaret Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı Öğrencisi, E- Posta: sserapbakircihepvar@gmail.com ORCID No: 0009-0006-1055-1174.

Makale Geliş Tarihi: 19.12.2025, Makale Kabul Tarihi: 30.12.2025.

ARAŞTIRMA MAKALESİ (Research Article) *Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. (This article has been scanned by a plagiarism software and reviewed by at least two referees).

DOI: 10.51524/uhusbad.1845175

An Examination of the Role of the Principle of the Best Interests of the Child in the Termination of Custody

Abstract

This academic article examines the central and determining role played by the Principle of the Child's Best Interest in the institution of the removal of guardianship, regulated under the Turkish Civil Code (TMK) as the most severe protective measure. Guardianship is accepted in modern law not as a right of parental sovereignty but as a fundamental obligation aiming at the child's protection and related to public order. The Child's Best Interest principle is the foundational tenet that limits the scope of guardianship and provides the legal basis for all necessary intervention measures. The removal of guardianship, stipulated in TMK art. 348, is not intended to punish the parent; rather, it seeks to protect the child from dangers such as neglect, abuse, illness, or inexperience. Consistent with this protective aim, guardianship can be removed regardless of parental fault if the duties of guardianship cannot be properly fulfilled. In the judge's decision-making process, the child's interest must absolutely prevail when it conflicts with the parents' interests. Decisions must be implemented within the framework of proportionality and commensurability, always as a last resort (*ultima ratio*). Furthermore, obtaining the views of the child who has reached a sufficient age of discernment and supporting decisions with expert opinions such as pedagogues or psychologists is vital for the complete determination of the child's best interest. Despite the removal of guardianship, the obligation for child support and the right of personal relationship continue, as the legal bond persists, unless contrary to the child's best interest. The article highlights practical problems and emphasizes the necessity of meticulous investigation for this crucial protective measure to achieve its purpose.

Keywords: Guardianship, Removal of Guardianship, Child's Best Interest, Turkish Civil Code, Protective Measure.

Giriş

Velayet, Türk Medeni Kanunu (TMK) uyarınca düzenlenen ve aile hukukunun temelini oluşturan müesseselerden birisidir. Bu kurum, çocukların üstün yararlarının korunmasını amaçlamakta ve onları gelecekte kendine yeterli, bağımsız birer birey olarak hayata hazırlamayı hedeflemektedir. (Akçaal, 2022: 192) Velayet, Arapça kökenli olup sözlük anlamı “koruma, kollama, velilik ve sorumluluk üstlenme” manalarına gelmektedir. Hukuk alanında ise velayet, başkasına sözünü geçirme, onun üzerinde egemenlik ve otorite kurma yetkisi olarak tanımlanmıştır. Ancak modern hukukta velayet, bir hak olmaktan ziyade, çocuğun korunması amacını güden bir yükümlülük olarak kabul görmüştür. (Özer Deniz, 2023: 27)

Velayet çift yönlü bir ilişki olarak ele alınmakta, yani ana ve babaya çocuk üzerinde sadece haklar tanımamakta, aynı zamanda birtakım yasal yükümlülükler de getirmektedir. Ana ve baba, velayetten doğan tüm hak ve yükümlülüklerini, mutlak suretle çocuğun üstün yararını gözeterek yerine getirmek zorundadır. (Özer Deniz, 2023: 28; Akçaal, 2022: 195)

Bu sorumlulukların yerine getirilmediği veya getirilmesinin mümkün olmadığı durumlarda, çocuğun menfaatinin korunması amacıyla kamu müdahalesi gündeme gelir. İşte bu müdahale tedbirlerinin en ağırı ve sonuncusu, TMK'nın 348. maddesinde düzenlenmiş olan velayetin kaldırılmasıdır. Velayetin kaldırılması, çocuğun ailesinden koparılması gibi ciddi sonuçlar doğurmakta ve bu nedenle ancak olağanüstü hallerde başvurulması gereken radikal bir yaptırım olarak kabul edilmektedir. (Çelik, 2005: 268)

İşbu çalışmanın temel amacı, Türk Hukukunda velayetin kaldırılması müessesesinin işleyişinde, çocuğun üstün yararı ilkesinin oynadığı merkezi ve belirleyici rolü kapsamlı bir şekilde incelemektir. Çalışmada, öncelikle velayet kavramının hukuki niteliği ve TMK'daki temel düzenlemeleri ele alınacak; ardından çocuğun üstün yararı ilkesi detaylıca tanımlanacak ve son olarak, bu ilkenin velayetin kaldırılma nedenlerinin yorumlanmasında, müdahale tedbirlerinin uygulanmasında ve kararın hukuki sonuçlarının belirlenmesindeki kritik önemi tartışılacaktır.

1. Velayet Kavramı, Hukuki Niteliği ve Kapsamı

Velayet, 4721 sayılı TMK'nın 335 ila 351. maddeleri arasında düzenlenmiştir³. Velayet geniş anlamda, küçüklerin ve bazı hallerde ergin kısıtlı çocukların kişiliklerinin ve mallarının korunmasıyla, onların temsili konusunda ana babanın sahip oldukları hak ve yükümlülüklerin tümünü ifade etmektedir.

1.1. Velayetin Hukuki Niteliği

Velayetin hukuki niteliği doktrinde tartışmalı olsa da yaygın görüş velayetin hem hak hem de yükümlülük olduğu yönündedir. Haktan ziyade bir yükümlülük olarak kabul eden bakış açısına göre velayetin varoluş amacı çocuğun korunmasını sağlamaktır. Ebeveynler velayetten doğan yükümlülüklerini çocuğun üstün yararını gözeterek yerine getirmek zorundadırlar. (Serozan, 2000: 167)

Her ne kadar velayet bakımından çocuğun üstün yararının hâkim bir ilke olduğuna TMK'da açıkça yer verilmemiş olsa da BM çocuk hakları sözleşmesi BMÇHS m. 3 uyarınca bu sonucun doğduğunu ifade etmek mümkündür⁴. Buna paralel olarak TMK m. 346'nın Yargıtay kararları çerçevesinde uygulanma şekline de bu ilkenin göz önünde bulundurulduğu ifade edilmektedir. (Kapancı ve Başoğlu, 2016: 352)

Esasen bir aile hukuku ödevi olan velayetin, yetki görev hakkı niteliğinde mutlak etkili bir kişi varlığı hakkı niteliğinde olduğu belirtilmektedir. (Hatemi, 2020: 182) Nitekim doktrinde de baskın görüşün velayetin bir yüküm/hak olduğu yönünde olduğunu ifade etmek mümkündür. Buna karşı yaklaşıma göre ise velayet, ebeveynlerin kişilik haklarının bir parçasıdır. Bu hak şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olup, devredilemez, bu haktan feragat edilemez ve miras yoluyla intikal etmesi de söz konusu değildir. Velayet aynı zamanda, bu hakkı ihlal eden herkese karşı ileri sürülebildiği için mutlak bir hak niteliği de taşımaktadır. Ancak bu mutlak hak, ana babanın kendi menfaatleri için kullanabileceği bir egemenlik hakkı olarak anlaşılmamalıdır, bilakis çocuğun yüksek yararına ve korunmasına hizmet etmek üzere kurulmuş mutlak bir haktır. (Erlüle, 2019: 91; Öztan, 2015: 1078; Çakır, 2020: 33; Güvenç, 2023: 601)

Bununla birlikte velayetin kamu düzenine ilişkin bir kurum olduğu da ifade edilmektedir. Bu niteliği sayesinde, ana babanın velayet görevini ihmal etmesi durumunda kamu müdahalesi gündeme gelmektedir. Hâkim, velayet düzenlemesini tarafların anlaşmasına bakmaksızın re'sen dikkate alıp düzenlemekle yükümlüdür. (Ceylan, 2017: 351)

1.2. Velayetin Kapsamı

Velayet, çocuğun kişi varlığının korunması, mal varlığının yönetimi ve hukuki temsil olmak üzere üç temel alanda hak ve yükümlülükleri içermektedir. Ana ve baba, çocuğu kendi olanaklarına göre eğitmek ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişimini sağlayıp korumakla yükümlüdür. Bu, çocuğun adının konulması, yerleşim yerinin belirlenmesi ve eğitimi gibi konuları kapsar. (Güvenç, 2023: 603) Zira eğitimi toplum refahına da hizmet eden bir kamu hizmeti niteliğindedir. (Dilaveroğlu, 2025a:

³ Velayetin kaldırılması müessesesine ilişkin TMK m. 348 hükmü şöyledir: “Çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamaz ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa, hâkim aşağıdaki hâllerde velayetin kaldırılmasına karar verir: 1. Ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri sebeplerden biriyle velayet görevini gereği gibi yerine getirememesi. 2. Ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması. Velayet ana ve babanın her ikisinden kaldırılırsa çocuğa bir vasi atanır. Kararda aksi belirtilmedikçe, velayetin kaldırılması mevcut ve doğacak bütün çocukları kapsar.” (<https://mevzuat.gov.tr>, 2025)

⁴ BMÇHS'nin bahsi geçen 3. madde hükmü şöyledir: “1. Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir. 2. Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının, vasilerinin ya da kendisinden hukuken sorumlu olan diğer kişilerin hak ve ödevlerini de göz önünde tutarak, esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlamayı üstlenirler ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri alırlar. (3) Taraf Devletler, çocukların bakımı veya korunmasından sorumlu kurumların; hizmet ve faaliyetlerin özellikle güvenlik, sağlık, personel sayısı ve uygunluğu ve yönetimin yeterliliği açısından, yetkili makamlarca konulan ölçülere uymalarını taahhüt ederler.” (<https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr>, 2025)

200) TMK m. 339/3'te belirtildiği şekliyle: “Ana baba, çocuğa olgunluğu ölçüsünde hayatını düzenleme olanağı tanımalı ve önemli konularda onun düşüncesini göz önünde tutmalıdır.” (https://mevzuat.gov.tr, 2025)

Paralel şekilde, TMK m. 352'nin ilk fıkrasına göre: “Ana ve baba, velayetleri sürdüğü sürece çocuğun mallarını yönetme hakkına sahiptir ve bu mallara özen göstermekle yükümlüdürler; kural olarak bu yönetim sırasında hesap ve güvence vermek zorunda değildirler.” (https://mevzuat.gov.tr, 2025) Velayet hakkına sahip ana ve babanın, velayetleri çerçevesinde üçüncü kişilere karşı çocuklarının yasal temsilcileri konumunda oldukları da TMK m. 342/1 hükmünde düzenlenmiştir.

2. Velayetin Kaldırılmasına İlişkin Hukuki Mevzuat

Velayetin kaldırılması, TMK'nın 348. maddesinde özel bir koruma tedbiri olarak düzenlenmiştir. Bu düzenleme, TMK'nın 346. ve 347. maddelerinde yer alan, uyarı, öğüt, çocuğun bir aile yanına veya kuruma yerleştirilmesi gibi daha hafif koruma tedbirlerinin yetersiz kaldığı veya yetersiz kalacağına anlaşıldığı durumlarda başvurulacak en ağır önlemdir.

TMK m. 348, velayetin kaldırılması sebeplerini iki ana grup altında toplamıştır. Deneyimsizlik, hastalık hali, başka bir yerde bulunma veya benzeri sebeplerden biriyle velayet görevinin yerine getirilememesi bir grup iken çocuğa yeterli ilgiyi göstermeme veya yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklama ikinci grup olarak kabul edilebilir. (Rahimli, 2024: 50) TMK m. 348/3'e göre: “Velayetin kaldırılması kararı verildiğinde, bu karar, aksi belirtilmedikçe, mevcut ve doğacak bütün çocukları kapsayacaktır.” (https://mevzuat.gov.tr, 2025)

3. Çocuğun Üstün Yararı Kavramı

Çocuğun üstün yararı ilkesi, velayet hukukunun temelini oluşturan en önemli ilkedir. Bu ilke, ana babanın çocuk üzerindeki gücünü sınırlandırarak velayetin kapsamını belirlemekte ve çocuğun korunması için alınacak tedbirlere hukuki sebep oluşturmaktadır.

BMÇHS ve diğer uluslararası sözleşmelerde çocuğun üstün yararını ifade eden kesin ve tek bir terim kullanılmamıştır; bunun yerine "çocuğun yararı", "üstün yararı" veya "esenliği" gibi ifadeler yer almaktadır. Bu durum, ilkenin esnek bir kavram olarak kabul edilmesini sağlamaktadır.

BMÇHS m. 3 uyarınca, çocuğun üstün yararı, kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerinde esas alınacak temel ilke olduğu hüküm altına alınmıştır. Doktrinde çocuğun üstün yararı kavramı incelendiğinde, muhtelif tanımlarla karşılaşmak mümkündür. Bunlardan biri, çocuğun üstün yararı kavramını, onun bağımsız ve toplum için sorun oluşturmayacak, sorumluluklarını bilen bir birey olarak gelişmesini sağlamak için göz önünde bulundurulması gereken menfaat olarak görmektedir. Velayet düzenlemesi, çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişimini en iyi şekilde sağlayıp korumayı amaçlar. (Ceylan, 2017: 372)

Çocuğun üstün yararına ilişkin bir diğer yaklaşım ise kavramı, şayet çocuk yetişkin bir birey olsaydı, kendisinin en yüksek hayrına hangi kararı verecek idiyse, onun adına aynı yönde karar verilmesi şeklinde tarif etmektedir. (Demir, 2019: 276) Yargıtay da bu tanıma yakın bir yaklaşıma kararlarında yer vermektedir:

“Velayet düzenlemesinde, çocukla ana ve baba yararının çatışması halinde, çocuğun yararına üstünlük tanınması gereklidir. Çocuğun yararı ise, çocuğun bedensel, fikri ve ahlaki bakımdan en iyi şekilde gelişebilmesi ve böyle bir gelişmenin gerçekleştirilmesi için, çocuğa sosyal, ekonomik ve kültürel koşulların sağlanmış olmasıdır. Çocuğun bu konulardaki üstün yararını belirlerken çocuk yetişkin biri olsaydı, kendisini ilgilendiren bir olayda, kendi yararı için ne gibi bir karar verebilecekti ise, çocuk için karar makamındaki kişinin de aynı yönde vermesi gereken karar yani çocuğun farazi düşüncesi esas alınacaktır.” (Yargıtay 2. HD, E. 2022/2425, K. 2022/4163, T. 9.5.2022: https://www.lexpera.com.tr/, 2025)

Her halükârda, çocuğun üstün yararının belirlenmesinde, çocuğun eğitimi, ahlakı, yaşı, cinsiyeti, güvenliği, beden ve ruh sağlığı açısından en iyi şekilde gelişebilmesi için tüm koşulların değerlendirilmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır. (Güvenç, 2023: 603) Bunun yanı sıra çocuğun almış olduğu çevresel şartlar, ana babanın eğitime becerileri, ahlaksal değerleri ve kardeşleriyle olan ilişkisi gibi unsurlar da dikkate alınmalıdır. (Kapancı ve Başoğlu, 2016: 352) Söz konusu unsurların tespitinde kardeşlerin bütünlüğünün korunması gibi hususlara da dikkat edilmesi noktasında Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin E. 2022/7582, K. 2022/7506 sayılı ve 27.9.2022 tarihli kararında, temel yaklaşımını tespit etmek mümkündür:

“Velâyetin düzenlenmesinde asıl olan çocuğun üstün yararıdır. Çocuğun üstün yararı belirlenirken onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişiminin sağlanması amacının gözetilmesi gereklidir. Tarafların müşterek çocuklarından 2014 doğumlu Alperen ve 2017 doğumlu Furkan'ın velâyeti babaya, 2018 doğumlu Hazal'ın velâyeti anneye verilmiştir. Annenin çocuklara karşı ilgisiz olduğu, şiddet uyguladığı, müşterek çocukların bakımıyla yeterince ilgilenmediği anlaşılmaktadır. Dosya kapsamından, çocukların tercihinin üstün yararlarına aykırı olduğuna yönelik, delil bulunmadığı gibi baba yanında kalmalarının ortak çocukların bedeni, fikri ve ahlaki gelişimlerine engel olacağı yönünde ciddi sebep ve delil de bulunmamaktadır. Kardeş bütünlüğünün sağlanması açısından Hazal'ın velâyetinin babaya verilmesinde çocuğun yararına aykırı bir husus kanıtlanmadığına göre tercihleri de gözetilerek (Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi m. 12, Avrupa Çocuk Hakları Sözleşmesinin 3. ve 6. maddeleri) ortak çocuk 2018 doğumlu Hazal'ın velâyetinin de davalı babaya verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.” (<https://www.lexpera.com.tr/>, 2025)

3.1. Çocuğun Üstün Yararı İlkesinin Uygulanmasındaki Hukuki Mekanizmalar

Çocuğun üstün yararı ilkesi, velayetin kaldırılması sürecinde hâkimin rolünü ve yetkilerini belirlemektedir:

3.1.1. Re'sen Araştırma İlkesi

Velayet düzenlemesinin kamu düzenine ilişkin yönüne paralel olarak, mahkemelerin ana babanın taleplerinden bağımsız olarak re'sen araştırma yapma yükümlülüğü bulunduğu ifade edilmektedir. Hâkim, boşanma gibi velayeti düzenlemeyi gerektiren bir durumda, tarafların anlaşmasına bakılmaksızın velayeti kendiliğinden gözetmek ve gerekli önlemleri almak zorundadır. (Serozan, 1997: 385)

Yargıtay'ın bu ilkeye yaklaşımı da izah edilen şekildedir. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin E. 2022/8474, K. 2022/10463 sayılı ve 14.12.2022 tarihli kararında geçen ifadeler, bu hususa dikkat çekmektedir:

“Velâyet düzenlemesi yapılırken; göz önünde tutulması gereken ... ilke, çocuğun "... yararı" (Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme m.3; Çocuk Haklarının Kullanılmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesi m. 1; TMK m. 339/1, 343/K 346/1; Çocuk Koruma Kanunu m. 4/b) dir. Çocuğun ... yararını belirlerken; onun bedensel, zihinsel ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişiminin sağlanması amacının gözetilmesi gereklidir. Ana ve babanın yararları; ahlaki değer yargıları, sosyal konumları gibi durumları, çocuğun ... yararını etkilemediği ölçüde göz önünde tutulur. Velâyet düzenlemesi kamu düzenine ilişkin olup re'sen araştırma ilkesi geçerlidir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 12. ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesinin 3. ve 6. maddeleri idrak çağındaki çocukların kendilerini ilgilendiren konularda görüşünün alınması ve görüşlerine gereken önemin verilmesini öngörmektedir. Çocukların ... yararı gerektirdiği takdirde görüşlerinin aksine karar verilmesi mümkündür. Velâyet hususu, çocukları ilgilendiren konuların en başında gelir.” (<https://www.lexpera.com.tr/>, 2025)

3.1.2. Hâkimin Takdir Yetkisi ve Sınırları

TMK m. 4 uyarınca hâkim, velayete ilişkin karar verirken geniş takdir yetkisine sahiptir. Kendi meslek kanunundan kaynaklanan kanuni sorumlulukları bu noktada belirleyici nitelikte olacaktır. (Dilaveroğlu, 2025b: 157) Ancak bu takdir yetkisinin sınırını çocuğun üstün yararı ilkesi belirlemektedir. Çocuğun

yararı ile ana babanın çıkarlarının çatıştığı ihtimalde, esas alınması gereken mutlak suretle çocuğun menfaattir. Benzer şekilde, çocuğun yararı gerektiriyorsa, boşanmada kusurlu olan tarafa dahi velayet hakkı verilebilecektir. Zira velayet, iyi eş olma kriterlerinden bağımsızdır. (Serozan, 1997: 385)

Yargıtay, hâkimin takdir yetkisini kullanırken dikkat edilmesi gereken hususları şu şekilde ifade etmektedir:

“(...) aile mahkemesi bünyesinde bulunan psikolog, pedagoğ ve sosyal çalışmacıdan oluşan uzmanlardan, ana/babanın yaşam koşul ve ortamı değerlendirilip, çocuğun sağlıklı gelişimi için hangi ebeveynin yanında bulunmasının çocuğun üstün yararı olduğu tespit edilip, aradan geçen zaman da göz önüne alınarak yeniden inceleme ve rapor istenip; idrak çağında bulunan çocuğun velayet konusundaki görüşleri de alınarak ve toplanan diğer deliller birlikte değerlendirilerek, velâyet konusunda bir karar verilmesi gerekir.” (Yargıtay 2. HD, E. 2022/5768, K. 2022/8747, T. 2.11.2022: <https://www.lexpera.com.tr/>, 2025)

3.1.3. Ölçülülük ve Orantılılık İlkeleri

Çocuğun üstün yararı, müdahalenin ölçülü olmasını gerektirir. Ölçülülük ilkesi, hedeflenen amaç (çocuğun korunması) ile yapılacak müdahale (velayet kaldırılması) arasında olması gereken dengeyi ifade eder. Orantılılık ilkesi gereğince, uygulanacak tedbirin tehlikeyi ortadan kaldıracak nitelikte, ancak olabildiğince hafif olması gerekir. Velayetin kaldırılması, diğer önlemlerle yetinilemeyeceği baştan anlaşılabiliriyorsa veya diğer tedbirler sonuçsuz kalıyorsa, son çare olarak devreye girer. Yapılacak müdahale ile sağlanacak faydanın, çocuğa vereceği zarardan çok olması şarttır.

3.1.4. Çocuğun Görüşünün Alınması

Çocuğun üstün yararının tespitinde, çocuğun bizzat sürece katılımı büyük öneme sahiptir. BMÇHS'nin 12. maddesi, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocukların görüşlerinin dikkate alınmasını isteme hakkını güvence altına almıştır. Yargıtay da çocuğun görüşünün alınabildiği durumlarda buna riayet edilerek karar verilmesi konusuna şu şekilde dikkat çekmektedir:

“Uzman tarafından hazırlanan sosyal inceleme raporunda ortak çocuğun babası ile kalmaya devam etmek istediğini beyan ettiği, raporda da ortak çocuğun velayetinin babaya verilmesinin uygun olduğu belirtilmiştir. İlk derece mahkemesinin gerekçeli karar tarihi itibarıyla ortak çocuk Muhammed'in henüz 5 yaşında olduğu, yaşı itibarıyla anne bakım ve şefkatine muhtaç olduğu doğru ise de yargılamanın tüm aşamalarında hatta temyiz aşamasında dahi çocuğun halen baba yanında olduğu, çocuğun alıştığı ortam, uzmana verdiği beyan karşısında, artık idrak çağında olduğu da dikkate alınarak ortak çocuk Muhammed'in velayet durumunun, 4787 Sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanununun 5. maddesi uyarınca, psikolog, pedagoğ ve sosyal çalışmacıdan oluşan bir heyet tarafından incelenerek uzman raporu da alındıktan ve tüm delillerle birlikte değerlendirildikten sonra karar verilmek üzere kararın bozulması gerekmiştir.” (Yargıtay 2. HD, E. 2022/4523, K. 2022/6336, T. 28.6.2022: <https://www.lexpera.com.tr/>, 2025)

Türk Hukukunda çocuğun görüşünün dikkate alınması gereken yaş kesin olarak belirlenmemiştir, ancak Yargıtay kararlarında idrak çağındaki çocuğun dinlenilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Çocuğun ifade ettiği görüş, onun yüksek çıkarına açıkça ters düşmediği sürece hâkimin kararında dikkate alınmalıdır. Eğer çocuğun isteğinin baskı altında olduğu veya yararına uygun olmadığı belirlenirse, hâkim görüşünün aksine karar verebilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken temel kriterlere Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun E. 2019/2-96, K. 2022/571 sayı ve 19.4.2022 tarihli kararında ulaşmak mümkündür:

“Çocuğun görüşüne başvurulması” ilkesi ile ilgili olarak TMK'nın 339. maddesinin 3. fıkrasında “Ana ve baba, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanır; önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutarlar” hükmü yer almaktadır. Hâl böyle olunca çocuğun konu olduğu bütün uyumsuzluklarda, ayırım gücüne sahip çocuğun kural olarak görüşünün alınması gereklidir. Bu prensip, çocuğun üstün yararının gözetilmesi için konulmuş bir hüküm olup, çocuğun yararı olduğu takdirde ve çocuğun menfaati bundan

zarar görmediği sürece uygulanmalıdır. Çocuğun görüşünün alınması ilkesinin, çocuğun zoraki olarak "konuşturulması" uygulamasına dönüştürülmemelidir (Grassinger, Gülçin Elçin: Çocuğun Menfaati Gereği Görüşününün Alınmaması Gereken Durumlar, Rona Serozan'a Armağan, C. I, İstanbul 2010, s. 823-827). (<https://www.lexpera.com.tr/>, 2025)

4. Çocuğun Üstün Yararının Velayetin Kaldırılmasındaki Önemi

Velayetin kaldırılması, TMK m. 348'de düzenlenen koşullardan birinin gerçekleşmesiyle gündeme gelir. Çocuğun üstün yararı ilkesi hem bu koşulların yorumlanmasında hem de uygulamanın şekillenmesinde belirleyici rol oynamaktadır.

4.1. Kaldırma Tedbirinin Niteliği

Velayetin kaldırılması tedbiri çocuğun menfaatinin gözetilmesini sağlayan özel bir koruma tedbiridir. Bu koruma amacı, kararın ebeveynin kusurundan bağımsız olarak verilebilmesi sonucunu doğurur. TMK m. 348/1'de sayılan deneyimsizlik, hastalık, başka bir yerde bulunma gibi sebeplerin gerçekleşmesi halinde ana babanın kusuru aranmaz. Örneğin, ebeveynin akıl hastalığı veya felç gibi ağır bedensel rahatsızlıklar nedeniyle yatalak olması, velayet görevini ifa etmesine sürekli engel teşkil ediyorsa, kusursuz olsa bile çocuğun korunması amacıyla velayet kaldırılabilir.

Çocuğa yeterli ilgiyi göstermeme veya ihmal yahut istismara varacak ölçüde yükümlülükleri ağır biçimde savsaklama durumlarında dahi amacın ebeveynin kusurunu cezalandırmak değil, bu kusurlu davranışların çocukta yarattığı tehlikeyi bertaraf etmek olduğu vurgulanmaktadır.

4.2. Çocuğun Yararını Tehdit Eden Durumlar ve Kaldırma Sebepleri

Çocuğun üstün yararı ilkesi, TMK m. 348'de sayılan kaldırma sebeplerinin kapsamının geniş tutulmasına imkân sağlamaktadır.

4.2.1. İhmal ve Ağır Savsaklama:

Ebeveynlerin çocuğa karşı ilgisizliğinin velayetin kaldırılması sonucunu doğurması için aşırı, kusurlu ve süreklilik arz etmesi gerekir. Velayet görevinin ağır biçimde savsaklanması, çocuğun yararını onarılamayacak derecede tehlikeye düşüren davranışları içerir. Örneğin, tedaviye ihtiyacı olan çocuğu tedavi ettirmemek, zorunlu eğitim almasına engel olmak. Çocuğun ahlaki gelişimini etkileyen haysiyetsiz davranışlar sergilemek, evi terk etmek, alkolik olmak veya ebeveynin kazancını çocuğun ihtiyaçları için harcamaması savsaklama hallerine örnektir. (Özlu, 2001: 86) Bilerek çalışmaktan kaçınmak ve çocuğun gereksinimlerini karşılamaktan imtina etmek de velayetin kaldırılmasını gerektirebilir. (Çelik, 2005: 255)

İstismar da bu konuyla ilgili bir diğer örneği teşkil edebilir. Çocuğun fiziksel, duygusal, ekonomik veya cinsel istismara uğraması, velayet görevini ağır biçimde savsaklama hallerinin en önemlilerinden olup, çocuğun yararını onarılamayacak halde zedelediği için velayetin kaldırılması nedeni olmaktadır. (Çelik, 2005: 267) Çocuk istismarı, çocuğun ruhsal sağlığını, zihinsel becerilerini ve sosyal gelişimini olumsuz yönde etkilediğinden, bu durumun bertaraf edilmesi çocuğun üstün yararı ilkesinin zorunlu kıldığı en temel müdahaledir.

4.2.2. Benzeri Sebeplerin Kapsamı

TMK m. 348/1'de yer verilen "veya benzeri sebepler" ifadesi, kanun koyucunun velayetin kaldırılma nedenlerini sayılanlarla sınırlı tutmadığını göstermekte ve hâkime takdir yetkisi tanımaktadır. Bu sayede, somut olayın gereklerine göre çocuğun menfaatini tehlikeye düşüren her durum kaldırma sebebi olarak değerlendirilebilir.

Örneğin, ebeveynin nerede olduğunun bilinmemesi, alkol veya madde bağımlılığı, ahlaka aykırı hayat sürme, çocuğun özürülü olması nedeniyle ona bakmama ve evliliğin temelinden sarsılması gibi haller

"benzeri sebepler" içinde değerlendirilebilir. Akıl hastalığı, savurganlık gibi sebeplerle vücut bulan kısıtlanma durumları da velayetin kaldırılmasına neden olabilir, zira kısıtlanan ebeveynin medeni hakları kullanma ehliyeti kısıtlandığı için çocuğun mal varlığını koruma görevini yerine getiremeyeceği kabul edilir. (Dural vd., 2023: 314)

4.2.3. Yeniden Evlenme Hali

TMK m. 349 uyarınca, velayet hakkına sahip ebeveynin yeniden evlenmesi kural olarak velayetin kaldırılmasını gerektirmez. Ancak, çocuğun üstün yararı bunu gerektirdiği takdirde, velayet sahibi değiştirilebilir veya velayet kaldırılarak çocuğa vasi atanabilir.

Yeniden evlenme durumunda, üvey ana veya babanın çocuğa karşı ayrımcılık yapması, onu dışlaması, maddi veya manevi menfaatini olumsuz etkilemesi gibi durumlar velayetin kaldırılmasına neden olabilir. Bu müdahale, tehlikenin velayet sahibinin kusuru ile meydana gelmiş olmasına bakılmaksızın yapılabilir, çünkü amaç çocuğun korunmasıdır.

4.3. Velayetin Kaldırılmasının Çocuğun Üstün Yararı Bakımından Hukuki Sonuçları

Velayetin kaldırılması kararı, soybağını ortadan kaldırmamakta, ancak ebeveynlerin çocuk üzerindeki hak ve yetkilerinin çoğunu sonlandırmaktadır. Bu sonuçlar, yine Çocuğun Üstün Yararı ilkesi çerçevesinde değerlendirilir.

4.3.1. Velayetin Sona Eren Hak ve Yetkileri

Velayet kaldırılınca ana ve baba; çocuğu eğitme, terbiye etme, mallarını yönetme ve çocuğu temsil etme haklarını kaybederler. Eğer velayet her iki ebeveyninden de kaldırılırsa, çocuğa vasi atanır ve çocuk vesayet altına alınır.

4.3.2. Devam Eden Yükümlülükler ve Kişisel İlişki Hakkı

Velayet kaldırılmış olsa bile, soybağı ilişkisi devam ettiği için, ebeveynlerin çocuğa karşı soybağına bağlı olan temel yükümlülükleri ve hakları sürmektedir. Yargıtay'a göre: "*Çocuk ile ana ve babası ayrı olan çocuğun ebeveynleriyle düzenli kişisel ilişki kurması ve bu ilişkiyi sürdürmesi çocuk için bir hak olduğu gibi, ana ve baba için de haktır. Kişisel ilişki sadece çocuğun yüksek yararı gerektirdiği takdirde kısıtlanabilir veya kaldırılabilir.*" (Yargıtay 2. HD, E. 2022/3664, K. 2022/6072, T. 21.6.2022: <https://www.lexpera.com.tr/>, 2025)

Söz konusu kişisel ilişkinin pedagog eşliğinde devam etmesine karar verilmesi mümkündür. Ancak bu kararın verilmesinde de çocuğun üstün yararının gözetilmesi gerekmektedir. Nitekim Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, E. 2023/9802, K. 2024/1843 sayılı ve 18.3.2024 tarihli kararında, kişisel ilişkinin gerekli olmadıkça kişisel ilişkinin korunmasına şu gerekçeyle dikkat çekmektedir:

"Bölge Adliye Mahkemesi'nin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile dosya kapsamı ve toplanan deliller, sosyal inceleme raporu birlikte değerlendirildiğinde, boşanma davasının yargılaması sırasında baba hakkındaki cinsel istismar iddiası nedeniyle açılan davada beraat kararı verildiği, istismarın gerçekleştiğine dair herhangi bir delilin dosyaya yansımadağı, çocukla babanın uzun süredir görüşmedikleri, çocuğun baba ile görüşmeyi istemediği ancak babanın şahsi ilişki kurulmasına dair motivasyonunun yüksek olduğu önceki ilişkilerde olumsuz bir duruma rastlanmadığı, babanın ailesinin bu konuda babayı desteklediği, çocuğun baba ve ailesiyle bağ kurmasının psikososyal gelişimine olumlu katkı sağlayacağı, çocuğun menfaati bu yönde bir düzenlemeyi gerekli kılmadıkça uzman aracılığı veya gözetiminde kişisel ilişki tesisi bundan beklenen amaca aykırı düşeceği, çocuğun baba ile görüşmek istememesi ve uzun süredir kişisel ilişkinin kurulmaması çocuğun babaya alışma süreci birlikte değerlendirilerek; pedagog eşliğinde kurulan şahsi ilişki kararının kaldırılması, yatılı olmayacak şekilde şahsi ilişki kurulması isabetli olduğu gerekçesi ile tarafların istinaf başvurularının 6100 Sayılı Kanun'un 353. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin birinci alt bendi gereğince esastan reddine karar verilmiştir." (<https://www.lexpera.com.tr/>, 2025)

Yargıtay, kişisel ilişkinin kurulmasında ebeveyn ile çocuğun birlikte geçireceği zamanın tayininin de önemini vurgulamaktadır. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin E. 2023/9810, K. 2024/1845 sayı ve 18.3.2024 tarihli kararında bu husus şöyle vurgulanmaktadır:

“Bölge Adliye Mahkemesi'nin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararıyla; bozmaya uyularak, "...ortak çocuk ile davacı baba arasında kurulan kişisel ilişkinin süresi babalık duygularının tatmini ve çocuğun kişisel gelişimi açısından yetersizdir. Davalı annenin çocuğu davacıya göstermek istememesi ve ilk derece mahkemesince tedbiren kişisel ilişki talebinin kabul edilmemesi nedeniyle davacı baba ile ortak çocuk bu zamana kadar biraraya gelememiştir. Ortak çocuğun davacı babaya alışması ve güven duygusunun oluşabilmesi için karar kesinleşinceye kadar ortak çocuk ile baba arasında tedbiren kişisel ilişki kurulmasına karar vermek gerekmiştir. Bu bakımdan davacının istinaf talebinin kabulüyle ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasının gerektiği..." gerekçesi ile 19.03.2019 doğumlu Işıl ile davacı arasında her ayın 1. ve 3. haftası pazar günü saat 10.00'dan saat 18.00'a kadar, R. ve Kurban Bayramlarının 2. günü saat 10.00'dan saat 18.00'a kadar tedbiren kişisel ilişki kurulmasına, hükmün kesinleşme tarihinden itibaren çocuk Işıl ile davacı baba arasında her ayın 1. ve 3. haftası cumartesi günü saat 10.00'dan pazar günü saat 18.00'a kadar, R. ve Kurban Bayramlarının 2. günü saat 10.00'dan 3. günü saat 18.00'a kadar, her yıl 01 Temmuz günü saat 10.00'dan 7 Temmuz günü saat 18.00'a kadar kişisel ilişki kurulmasına, karar verilmiştir.” (<https://www.lexpera.com.tr/>, 2025)

4.3.3. Bakım ve Eğitim Giderleri Yükümlülüğü (Nafaka)

Velayetin kaldırılması, ana ve babanın çocuklarının bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz Bu yükümlülük soybağına dayanır ve kamu düzenine ilişkin hükümler içerdiğinden, velayet kaldırılrsa bile hâkim tarafından re'sen nafaka ödenmesine hükmedilmesi gerekir. (Hatemi, 2021: 335)

Ana ve babanın bakım giderlerini karşılama gücü olmaması halinde, giderler çocuk mallarından, o da yetmezse Devlet tarafından karşılanır; ancak nafaka hükümleri saklı kalır ve Devlet, nafaka yükümlüsü akrabalara rücu edebilir. (Çelik, 2005: 287)

4.3.4. Çocukla Kişisel İlişki Kurma Hakkı

Çocukla kişisel ilişki kurma hakkı velayetten bağımsız bir haktır ve velayetin kaldırılması kural olarak bu hakkı sona erdirmez. Bu hak, ana ve babalık duygularını tatmin etme ve çocukla bağın kopmasını engelleme amacını taşır.

Kişisel ilişki kurulması hususunda esas alınması gereken ilke çocuğun üstün yararadır. Şayet velayet hakkı kaldırılan ebeveynin çocukla kişisel ilişki kurması, onun huzurunu, sağlığını, eğitimini ve ahlakını tehlikeye atıyorsa bu kişisel ilişki kurma hakkı hâkim tarafından sınırlandırılabilir veya tamamen kaldırılabilir. Olağanüstü haller mevcutsa ve çocuğun menfaatine uygun düştüğü ölçüde, çocuğun hısımları gibi üçüncü kişilere de çocukla kişisel ilişki kurma hakkı tanınabilir. Bu da yine çocuğun duygusal bağlarının ve yararının gözetilmesi ilkesinden kaynaklanır. (Şener, 1996: 232) Nitekim Yargıtay'ın konuyla ilgili içtihadı da bu açıklamalarla paralel niteliktedir. Anılan yaklaşım, Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin E. 2022/5381 K. 2022/6194 sayı ve 23.6.2022 tarihli kararında geçen şu ifadelerde kendini göstermektedir:

“Velâyet düzenlemesi yapılırken; göz önünde tutulması gereken temel ilke, çocuğun "Üstün yararı" (Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme madde 3; Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi madde 1; Türk Medeni Kanunu madde 339/1, 343/1, 346/1; Çocuk Koruma Kanunu madde 4/b) dır. Çocuğun üstün yararını belirlerken; onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişiminin sağlanması amacının gözetilmesi gereklidir. Ana ve babanın yararları, boşanmadaki kusurları, ahlaki değer yargıları, sosyal konumları gibi durumları çocuğun üstün yararını etkilemediği ölçüde göz önünde tutulur. Bununla birlikte, velâyet düzenlemesinde; çocuk ile ana ve baba yararının çatışması halinde, çocuğun yararına üstünlük tanınması gereklidir. Velâyet kamu düzenine ilişkin olup re'sen araştırma ilkesi geçerlidir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 12. maddesiyle

Çocuk Haklarının Kullanılmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesinin 3 ve 6. maddeleri, iç hukuk tarafından yeterli idrake sahip olduğu kabul edilen çocuklara, kendilerini ilgilendiren davalarda görüşlerini ifade etmeye olanak tanınmasını ve görüşlerine gereken önemin verilmesi gerektiğini öngörmektedir. Çocukların üstün yararı gerektirdiği takdirde görüşlerinin aksine karar verilmesi mümkündür. Bununla birlikte, kişisel ilişkinin düzenlenmesinde ise, çocuğun özellikle, sağlık, eğitim ve ahlak bakımından yararları esas tutulur (TMK m.182/2)” (<https://www.lexpera.com.tr/>, 2025)

4.4. Çocuğun Üstün Yararı Bağlamında Uygulamadaki Sorunlar

Çocuğun üstün yararı ilkesinin uygulanması, özellikle velayetin kaldırılması gibi ağır bir tedbirde, önemli sorunları meydana getirebilmektedir. Uygulamada mahkemelerin iş yoğunluğu nedeniyle yeterli araştırma yapmadan, çocukların yararına aykırılık teşkil eden düzenlemelere hükmetmeleri, çocukların yararını onarılamayacak derecede tehlikeye düşürmektedir. Bu nedenle hâkimin, hukuki bilgisini aşan durumlarda, çocuğun menfaati açısından en doğru kararı verebilmesi için uzman desteği alması hayati önem taşır.

Uzman görüşünün alınmasında, çocuğun kendini güvende hissedeceği bir ortam sağlanmalı, baskı altında kalmaması için hassasiyet gösterilmeli ve çocuğun beyanlarından öte gerçek düşüncesinin belirlenmesi amaçlanmalıdır. Velayete ilişkin kararlar kesin hüküm teşkil etmediğinden, durumun değişmesi halinde çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin yeni koşullara uydurulması gerekir. Velayetin kaldırılmasını gerektiren sebepler ortadan kalkmışsa, hâkim re’sen veya talep üzerine velayeti geri verebilir.

SONUÇ

Velayet kurumu, Türk Hukukunda, ebeveynlerin çocuk üzerindeki bir egemenlik hakkı olmaktan çıkıp, çocuğun kişiliğini ve mal varlığını koruma gayesi güden ve kamu düzenine ilişkin olan temel bir sorumluluğa dönüşmüştür. Bu dönüşümün merkezinde, uluslararası sözleşmeler ve TMK'nın rehberliğinde uygulanan çocuğun üstün yararı ilkesi yer almaktadır.

Velayetin kaldırılması, TMK m. 348'de düzenlenen ve çocuğun ailesinden koparılması sonucunu doğuran en ağır koruma tedbiridir. Çocuğun üstün yararı ilkesi, bu ağır müdahalenin meşruiyetini sağlamaktadır; zira bu karar ebeveyni cezalandırmayı değil, çocuğu ihmal, hastalık veya istismar gibi tehlikelerden korumayı amaçlamaktadır. Bu ilke, hâkimin karar verme yetkisini sınırlamakta ve kararların ölçülülük ve orantılılık ilkelerine uygun olarak, daima bir son çare (*ultima ratio*) olarak uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Ebeveynin kusursuz olduğu hallerde bile (hastalık, deneyimsizlik), eğer çocuğun menfaati tehlikedeyse, velayet kaldırılabilir.

Ancak, velayetin kaldırılmasına karar verilirken dahi, çocuğa karşı olan nafaka yükümlülüğü soybağı ilişkisi devam ettiği için sürmekte ve velayet hakkı kaldırılmış ebeveynin, çocuğun yararı aksini gerektirmediği sürece kişisel ilişki kurma hakkı devam etmektedir.

Uygulamada, mahkemelerin iş yükü nedeniyle detaylı araştırma yapmadan karar verme riski, çocuğun üstün yararını onarılamaz biçimde tehlikeye atabilmektedir. Bu nedenle, çocuğun görüşünün idrak çağında olduğu ölçüde bizzat alınması, uzman görüşü ile desteklenmesi ve hâkimin çocuğun yüksek menfaatini her aşamada en ince ayrıntısına kadar titizlikle araştırması, bu hayati koruma tedbirinin amacına ulaşabilmesi için zaruridir.

BEYANLAR

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Katkı Payı: Tek yazar.

KAYNAKÇA

- Akcaal, M. (2022) "Velâyetin Değiştirilmesi". *İNÜHFD*, 13(1), 190-205.
- Ceylan, E. (2017). "Türk Medeni Kanunu'nda Çocuğun Korunmasıyla İlgili Güncel Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19, 349-375.
- Çakır, N. (2020) *Boşanma Sonrası Ortak Velayet* (1. bs.) Ankara: Yetkin.
- Çelik, C. (2005). Velayetin kaldırılması. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 54(1), 257-309.
- Demir, R. (2020). "Türk Medeni Kanunu'na Göre Çocuğun Kişiliğinin Korunması". *SDÜHFD*, 9(2), 271-303.
- Dilaveroğlu, E. (2025a). "Kamu Hizmeti Bağlamında Özel Okul-Öğretmen Arasındaki Sözleşmenin Değerlendirilmesi". *Liberal Düşünce Dergisi* (119), 199-227. <https://doi.org/10.36484/liberal.1659428>
- Dilaveroğlu, E., (2025b). "Kamu Görevlilerinin Sosyal Medya Paylaşımlarının Disiplin Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi". *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(1), 151-180.
- Dural, M., Ögüz, T., & Gümüş, A. (2023). *Türk özel hukuku cilt III: Aile hukuku* (41. bs.). Filiz Kitabevi.
- Erlüle, F. (2019). *İsviçre Medeni Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler Işığında Boşanmada Birlikte Velayet* (1. bs.), Ankara: Yetkin.
- Güvenç, S. N. (2023). Boşanmada Ortak (Birlikte) Velâyetin Uygulanabilirliği, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(2), 600-612.
- Hatemi, H. (2020). *Aile Hukuku* (8. bs.). İstanbul: Onikilevha.
- Hatemi, H. (2021). *Medeni hukuka giriş* (10. bs.). İstanbul: Onikilevha.
- Kapancı, K. B. & Başoğlu, B. (2016). "Çocuğun Medeni Hukuk Kuralları Çerçevesinde Şiddete Karşı Korunması", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 347-364.
- Özer Deniz, M. (2023). "Velayetin Kaldırılması ve Değiştirilmesi". *Pearson Journal of Social Sciences Humanities*, 8(23), 26-31.
- Özlü, H. (2001). *Türk medeni hukukunda velayetin kaldırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Öztan, B. (2015) *Aile Hukuku* (6. bs.) Ankara: Turhan Kitabevi.
- Rahimli, A. (2024). *Türk ve Azerbaycan aile hukukunda velayetin kaldırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Serozan, R. (1997). "Çocuğun kişi varlığının aile hukuku alanında korunmasında yetersizlikler". *Prof. Dr. Kenan Tunçomağ'a Armağan* (s. 381). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı.
- Serozan, R. (2000). *Çocuk hukuku* (1. bs.). İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Şener, E. (1996). *Vesayet ve velâyet hukuku* (1. bs.). Ankara: Seçkin.